

Sygn. akt I ACa 1088/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Dorota Markiewicz (spr.)

Sędzia SA Marzanna Góral

Sędzia SO del. Ewa Cylc

Protokolant – st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B. i M. B.

przeciwko (...) S.A. w W.

o unieważnienie czynności prawnej

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 15 kwietnia 2013 r., sygn. akt XXVI GC 869/12

1. oddala apelację;

2. zasądza solidarnie od J. B. i M. B. na rzecz (...) S.A. w W. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1088/13

UZASADNIENIE

Powodowie J. B. i M. B. wnieśli o unieważnienie umowy pożyczki zawartej dnia 28 marca 2011 r. pomiędzy powodami a pozwaną spółką (...) S.A. z siedzibą w W. oraz zabezpieczających ją umowę poręczenia i umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie, rep. A nr(...), powołując się na art. 388 § 1 k.c.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz strony pozwanej kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanej koszty procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód prowadził działalność gospodarczą pod nazwą J. B. Zakład Usług Budowlanych (...) od dnia 5 sierpnia 2005 r. do dnia 2 listopada 2012 r., natomiast powódka prowadziła działalność gospodarczą pod nazwą M. B. Handel-Usługi od dnia 10 maja 2004 r. do dnia 3 października 2012 r. Przedmiotem prowadzonych przez

powodów działalności gospodarczych były m.in. roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych.

Powodowie zawarli z pozwaną spółką dnia 28 marca 2011 r. w Kancelarii Notarialnej w W. przy ul. (...) przed notariuszem J. C. umowę pożyczki oraz zabezpieczając ją umową poręczenia oraz umową przewłaszczenia na zabezpieczenie rep. A Nr(...). Sąd ustalił, że na podstawie zawartej umowy pożyczki pozwana spółka zobowiązała się udzielić powodom pożyczki pieniężnej w kwocie 472.600 zł, która to kwota miała zostać przelana na rachunek bankowy powodów. Środki uzyskane z przedmiotowej pożyczki miały zostać przeznaczone przez powodów na cele inwestycyjne, tj. na zakup maszyn i urządzeń niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej w branży budowlanej.

Na zabezpieczenie udzielonej pożyczki powódka udzieliła poręczenia do kwoty 472.600 zł. Ponadto w celu zabezpieczenia przedmiotowej umowy pożyczki wystawione zostały przez powodów weksle własne na łączną kwotę 472.600 zł, które po zawarciu umowy pożyczki zostały złożone do depozytu notarialnego. Jednocześnie dokonano zabezpieczenia zawartej umowy poprzez przeniesienie na pozwanego tytułem przewłaszczenia na zabezpieczenie prawa własności nieruchomości zabudowanej znajdującej się przy ul. (...) w Z., objętej księgą wieczystą nr (...), a będącej własnością powodów na zasadach wspólności ustawowej.

Sąd ustalił, że dnia 28 marca 2011r. w imieniu powodów J. B. podpisał zlecenie dla pozwanego do przekazania kwoty 10.877,36 zł na rzecz Kancelarii Notarialnej J. C. w W., przekazania kwoty 81.180 zł na rzecz Centrum (...) sp. z o.o. oraz kwoty 30.000 zł na rzecz K. B. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą L. P..

Dnia 30 marca 2011 r. pozwany dokonał przelewu kwoty 283.942,64 zł na rachunek bankowy powoda.

Dnia 15 maja 2012 r. powodowie wezwali pozwanego do uiszczenia brakującej kwoty wynikającej z umowy pożyczki, tj. kwoty 182.600 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 3% miesięcznie z kapitalizacją, obliczonymi na podstawie § 1 pkt 4 przedmiotowej umowy od dnia wymagalności do dnia zapłaty. Powodowie jednocześnie poinformowali pozwanego, iż na skutek niedokonania przez pozwanego przelewu całej kwoty powodowie ponieśli szkodę w postaci utraty kontraktów, na realizację których liczyli, bowiem przekazane środki nie były wystarczające na zakup maszyn i urządzeń, na który to cel została udzielona pożyczka. Powodowie podnieśli również, iż dochodzone przez pozwanego żądanie zwrotu kwoty 472.600 zł jest niezasadne.

Dnia 21 maja 2012 r. pozwany odmówił dokonania przelewu wskazanej przez powodów w piśmie z dnia 15 maja 2012 r. kwoty, jednocześnie wzywając powodów do wykupienia weksli własnych.

Dnia 23 maja 2012 r. pozwany odmówił uiszczenia na rzecz powodów kwoty 182.000 zł, oświadczając, iż cała kwota została przekazana na rachunki bankowe zgodnie z dyspozycją wydaną dnia 28 marca 2011 r. przez powoda, tj. kwota 81.180 zł przekazano na rzecz Centrum (...) sp. z o.o., na rzecz K. B. przekazano kwotę 30.000 zł oraz na rzecz Kancelarii Notarialnej J. C. w W. przekazano kwotę 10.877,36 zł. Natomiast kwota 66.000 zł została potrącona zgodnie z zawartą dnia 28 marca 2011 r. umową pożyczki - tytułem odsetek.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z przepisem art. 388 § 1 k.c. jeżeli jedna ze stron, wyzyskując przymusowe położenie, niedołośćwo lub niedoświadczenie drugiej strony, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącym stopniu wartość jej własnego świadczenia, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy. Aby można było mówić o wyzysku w rozumieniu art. 388 k.c., zaistnieć muszą kumulatywnie trzy przesłanki. Pierwszą przesłanką zastosowania art. 388 k.c. jest zachowanie zawierającego umowę, tj. wyzyskanie przymusowego położenia, niedołośćwa lub niedoświadczenia drugiej strony. Dla ustalenia tej przesłanki konieczne jest stwierdzenie, że wyzyskujący wykorzystał sytuację we własnym interesie, tj. zawierał umowę, mając świadomość zarówno dysproporcji świadczeń jak i niekorzystnej sytuacji swego kontrahenta w postaci przymusowego położenia, niedołośćwa lub niedoświadczenia. Kolejną przesłanką wyzysku jest, że strona wyzyskiwana zgadza się na niekorzystne

dla niej warunki umowy z uwagi na stan niedołęstwa, niedoświadczenia albo znalezienia się w sytuacji przymusowej. Zaznaczyć należy, iż to na powodach spoczywał ciężar dowodu przesłanek wymaganych do uznania, że doszło do wyzysku.

W ocenie Sądu Okręgowego powodowie nie udowodnili w żaden sposób, aby znajdowali się w „przymusowym położeniu”, a także, aby dotknięci byli „brakiem doświadczenia życiowego” przy zawieraniu przedmiotowej umowy pożyczki. Powodowie, zawierając umowę pożyczki, działali jako profesjonalni przedsiębiorcy mający na celu uzyskanie środków na cele inwestycyjne. Planowali zakup maszyn i urządzeń, aby móc pozyskać nowych kontrahentów i rozwinąć swoją działalność gospodarczą, a zatem podjęte przez nich kroki nie świadczą o przymusowym położeniu, czy też niedoświadczeniu życiowym, na jakie się powołują. Wedle Sądu nie są osobami, które dopiero co podjęły się prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, wręcz przeciwnie - od kilku lat zajmowały się prowadzeniem działalności gospodarczej w branży budowlanej, o czym świadczą dołączone do akt sprawy wypisy z(...) powodów, a zatem graniczy niemalże z pewnością, iż powodowie mieli już do czynienia z przedsięwzięciami o znacznej wartości, takimi jak przedmiotowa umowa pożyczki. Powodowie sami podkreślili, iż przedmiotowa umowa pożyczki nie jest pierwszą umową, jaką zawierali, bowiem wcześniej starali się o uzyskanie kredytu hipotecznego.

Przymusowe położenie występuje, gdy strona znajduje się w takich warunkach materialnych, osobistych lub rodzinnych, które zmuszają do zawarcia umowy nawet bez ekwiwalentności świadczeń oraz nie pozwalają na swobodne pertraktacje. Sąd nie uznał, aby strona powodowa dotknięta była niedołęstwem oznaczającym taki stan zdrowia, który nie pozwala na sprawne prowadzenie przez nią jej spraw. Chodzi o sytuację, gdy upośledzenie fizyczne lub umysłowe jest przyczyną nieumiejętnego działania kontrahenta w swoich sprawach i także w sferze obrotu cywilnoprawnego przejawia się brakiem zaradności. W przedmiotowej sprawie działania podejmowane przez powodów nie świadczą o niedołęstwie czy braku doświadczenia. Powodowie od kilku lat prowadzili działalność gospodarczą, zaciągali zobowiązania na rzecz prowadzonej działalności gospodarczej, o czym świadczy uzyskany przez nich kredyt hipoteczny. Powodowie, zawierając przedmiotową umowę pożyczki, chcieli inwestować, zakupić nowe maszyny, aby pozyskać kolejnych kontrahentów, a tym samym nowe zlecenia. Powodowie wiedzieli zatem, jakie kroki podjąć, aby rozwinąć prowadzoną przez nich działalność.

Trudno jest zdaniem Sądu mówić o niedoświadczeniu powodów w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, czy też o ogólnym niedoświadczeniu życiowym. Niedoświadczenie polega na braku doświadczenia, praktyki, przy czym może być to równoznaczne z ogólnym niedoświadczeniem życiowym, wynikającym młodego wieku lub warunków życia. Jednak prawnie relewantny może okazać się także brak doświadczenia pokrzywdzonego ograniczony do dziedziny, której dotyczy zawierana umowa, zwłaszcza przy transakcji o złożonej strukturze prawnej i skomplikowanym stanie normatywnym. Sąd nie uznał za zasadny zarzut powodów, iż przedmiotowa umowa pożyczki różni się od jakiegokolwiek innej zawieranej umowy pożyczki, bowiem dotyczyła ona znacznej kwoty. W ocenie Sądu Okręgowego jeżeli powodom znane były mechanizmy zawierania takiej umowy, bez znaczenia jest, jakiej kwoty ona dotyczyła. Wedle Sądu I instancji powodowie mieli świadomość, na jakich zasadach oparta jest umowa pożyczki oraz jakie elementy składały się na przedmiotową umowę. Trudno jest dać wiarę, iż powodowie, zawierając umowę pożyczki dnia 28 marca 2011 r., nie zapoznali się z jej treścią, a tym samym podpisali dokument o nieznanym im treści, zwłaszcza że z uwagi na formę aktu notarialnego przedmiotowa umowa była powodom odczytana.

Strona postępowania znajduje się w przymusowym położeniu, jeśli określone okoliczności, chociażby przemijające, zmuszają ją w danej chwili do zawarcia umowy mimo rażącej dysproporcji świadczeń. Przymusowe położenie oznacza znajdowanie się strony w takich warunkach materialnych, osobistych lub rodzinnych, które zmuszają ją do zawarcia danej umowy za wszelką cenę lub nie pozwalają na swobodne uzgodnienie poszczególnych postanowień umownych. W ocenie Sądu powodowie nie udowodnili, aby zawarcie przedmiotowej umowy pożyczki było ostatecznością. Zdecydowali się na zawarcie takiej umowy, bowiem chcieli rozwijać prowadzoną przez nich działalność gospodarczą. Powodowie nie wykazali również, aby nie mieli możliwości pozyskania środków finansowych na dalszy rozwój prowadzonej przez nich działalności gospodarczej w inny sposób niż tylko zawarcie umowy pożyczki z pozwany.

Kolejną przesłanką zastosowania przepisu art. 388 k.c. jest rażąca dysproporcja świadczeń, tj. gdy w chwili zawarcia umowy wartość świadczenia jednej ze stron przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia drugiej strony. Sąd wskazał, iż nie może być podstawą unieważnienia umowy spółki z uwagi na wyzysk zastrzeżenie odsetek w wysokości przekraczającej wysokość odsetek maksymalnych (art. 359 § 2(1) i 2(2) k.c.), gdyż w tej części umowa jest nieważna z mocy prawa. Analogicznie sytuacja ma się w kwestii należytego wykonania umowy, bowiem spełnienie świadczenia do rąk osoby zdaniem powodów nieuprawnionej również jest nieobjęte dyspozycją art. 388 k.c.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

W apelacji powodowie zaskarżyli wyrok w całości, zarzucając mu:

I. naruszenie prawa materialnego:

1. art. 388 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię prowadzącą do konkluzji, iż w okolicznościach niniejszej sprawy pozwany nie wyzyskał przymusowego położenia, niedoświadczenia bądź niedoświadczania życiowego powodów;

2. art. 58 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie;

II. naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy:

1. art. 233 k.p.c. poprzez nierozważenie w sposób wszechstronny zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz dokonanie oceny tego materiału w sposób dowolny, niezgodny z zasadami wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego, a w konsekwencji - błąd w ustaleniach stanu faktycznego przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, mający istotny wpływ na wynik sprawy, a to poprzez bezpodstawne przyjęcie, że zawarcie umowy pomiędzy stronami nastąpiło w warunkach wykluczających przyjęcie wyzysku;

2. art. 328 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej jego rozstrzygnięcia, a w szczególności niewskazanie dowodów, na których Sąd oparł swoje ustalenia, co w konsekwencji spowodowało brak możliwości kontroli instancyjnej rozstrzygnięcia;

III. nierozpoznanie istoty sprawy, a szczególnie pominięcie analizy przesłanek przewidzianych art. 388 § 1 k.c. dotyczących ekwiwalentności świadczeń.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie umowy pożyczki zawartej przez strony dnia 28 marca 2011 r. za nieważną oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za obie instancje, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Pozwana wносиła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powodów kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek w pierwszej kolejności skorygowania wymagają ustalenia Sądu Okręgowego co do stron umowy pożyczki – z jej treści wynika, że pożyczka została udzielona powodowi, a powódka była jej poręczycielką oraz że kwota pożyczki została przekazana na rachunek powoda. Nadto dyspozycja co do przelania części kwoty pożyczki na rachunki trzech podmiotów została udzielona przez powoda w imieniu własnym, nie zaś w imieniu obojga powodów. Powyższe nie ma jednak znaczenia dla oceny zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Jakkolwiek art. 388 § 1 k.c. stanowi regulację szczególną w stosunku do art. 58 § 2 k.c., to jednak różne są skutki wypełnienia dyspozycji tych przepisów. Umowa zawarta dla wyzysku nie jest bezwzględnie nieważna z mocy prawa. Artykuł 388 § 1 k.c. stosuje się do ukształtowania treści ważnej umowy z zachowaniem zasady ekwiwalentności wzajemnych świadczeń przez stosowne zmniejszenie, bądź zwiększenie któregoś z nich albo częściowe skorygowanie

obydwu (roszczenie wyrównawcze), a dopiero gdyby się okazało, że realizacja takiej korekty byłaby nadmiernie utrudniona, otwiera się roszczenie do unieważnienia umowy. Norma powołanego przepisu wyklucza zatem skutek bezwzględnej nieważności na rzecz wzruszalności (por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2012 r., II CSK 608/11, LEX nr 1229961). Tymczasem umowa sprzeczna z ustawą, mająca na celu obejście prawa bądź niezgodna z zasadami współżycia społecznego jest nieważna z mocy prawa. Zatem z art. 58 § 2 k.c. można wywieść roszczenie o ustalenie nieważności umowy ze skutkiem *ex tunc*, podczas gdy na podstawie art. 388 § 1 k.c. można dochodzić unieważnienia umowy ze skutkiem *ex nunc*. Są to dwa różne roszczenia. Powodowie konsekwentnie powoływali się na wyzysk i żądali unieważnienia umowy, więc niezależnie od tego, że można wyobrazić sobie sytuację, w której ta sama umowa zawiera postanowienia sprzeczne z zasadami współżycia społecznego oraz elementy wyzysku, nawet przyjęcie, iż przedmiotowa umowa naruszała zasady współżycia społecznego (na co przed Sądem I instancji powodowie się nie powoływali), nie może stanowić podstawy do uwzględnienia powództwa o unieważnienie umowy.

Konstatacja Sądu Okręgowego, że powodowie nie wykazali przesłanki przymusowego położenia jest w pełni zasadna. Apelujący nie kwestionują, że pożyczka została udzielona na zakup maszyn i urządzeń w celu rozwoju firmy powoda. Ich argumentacja, że w istocie zamiarem strony powodowej było utrzymanie się na rynku w obliczu zapaści branży budowlanej, pozostała całkowicie gołosłowna. Powodowie nie zgłosili jakichkolwiek wniosków dowodowych na potwierdzenie tej tezy, a to ich zgodnie z art. 6 k.c. obciążał ciężar dowodu powyższej okoliczności.

Wbrew ich twierdzeniu dowodem przymusowego położenia w chwili zawarcia umowy pożyczki nie są dokumenty złożone przy wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Potwierdzały one bowiem sytuację powodów w 2012 r., podczas gdy umowa pożyczki została zawarta w marcu 2011 r., więc w roku poprzednim. Również z deklaracji podatkowych powodów za 2011 r. nie wynika, że w marcu 2011 r. znajdowali się w przymusowym położeniu i mogli je polepszyć jedynie poprzez zawarcie przedmiotowej umowy. W 2011 r. prowadzona przez nich działalność gospodarcza przyniosła im niewielki, ale jednak dochód, nie zaś stratę.

Sąd I instancji prawidłowo ocenił też, że nie zachodziła przesłanka niedoświadczenia powodów i braku ich doświadczenia życiowego. Apelujący nieskutecznie wywodzą istnienie tej przesłanki, powołując się na wiedzę jedynie w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej czyli z zakresu budownictwa. Ze stanowiskiem tym nie sposób się zgodzić. Podmiot, który prowadzi działalność gospodarczą – niezależnie od jej charakteru – posiada wiedzę co do konieczności rozliczania wierzytelności, a jeżeli kredytuje tę działalność – także co do czynności prawnych zawieranych w celu uzyskania kredytu czy pożyczki. Odwołując się do zestawienia zadłużenia u różnych podmiotów, przygotowanego przez samych skarżących, zauważyć trzeba, że wymienione w nim zostały umowy z bankami, w tym umowa o kredyt hipoteczny i umowy o kartę kredytową. Rację ma przy tym Sąd Okręgowy, wskazując, że mechanizm wykonywania umowy pożyczki jest taki sam niezależnie od wysokości kwoty pożyczanej, jak również niezmienna jest podstawowa zasada tej umowy czyli konieczność zwrotu w umówionym terminie kwoty pożyczki wraz z odsetkami i ewentualnie dodatkowymi należnościami. Umowa kredytu hipotecznego opiera się na tej samej zasadzie. Nadto podkreślić trzeba, że przesłanka niedoświadczenia i braku doświadczenia życiowego również podlega udowodnieniu przez powodów zgodnie z art. 6 k.c., zaś powodowie nie udźwignęli ciężaru dowodu w tej mierze.

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. jest całkowicie chybiony, bowiem w pisemnych motywach wyroku Sąd Okręgowy wprost wskazał, jakie dokumenty i oświadczenie strony powodowej legły u podstaw poczynionych przezeń ustaleń faktycznych.

Podobnie należy ocenić zarzut nierozpoznania istoty sprawy co do przesłanki nieekwiwalentności świadczeń stron wynikających z umowy pożyczki. Rację miał Sąd I instancji, wskazując, że dla przyjęcia istnienia wyzysku przesłanka nieekwiwalentności świadczeń stron musi występować kumulatywnie z pozostałymi przesłankami z art. 388 § 1 k.c., zatem stwierdzenie ich braku czyni bezprzedmiotowym rozważanie co do ekwiwalentności świadczeń. Jednak mimo tej konkluzji Sąd odniósł się też do zarzutów powodów w tej mierze, zaś apelacja nie zawiera żadnych twierdzeń co do oceny Sądu Okręgowego w tym zakresie ani też jej nie kwestionuje. Przypomnieć więc jedynie należy, że różnica pomiędzy kwotą pożyczki wskazaną w umowie a kwotą wypłaconą wynika z wykonania przez pozwaną trzech poleceń wypłaty wydanych przez powoda i dotyczących przelania części środków uzyskanych na mocy umowy pożyczki na

rzecz trzech podmiotów. Znamienne jest, że apelacja w ogóle nie odnosi się do tych poleceń. Przed Sądem I instancji powodowie nie kwestionowali, że powód takie polecenia wystawił, zaś wykazanie tytułów poleceń przelewów nie obciążało pozwanej spółki. W tym miejscu zauważyć trzeba, że odwoływanie się w apelacji do nadużycia pozycji przez pozwaną nie znajduje uzasadnienia w materiale dowodowym, a w szczególności nie sposób wywieść takiego wniosku z faktu przelania części kwoty pożyczki na rachunki podmiotów trzecich. Powodowie nie udowodnili bowiem, że pozwana w jakikolwiek sposób skorzystała na tych przelewach.

Za prawidłową uznać trzeba konstatację Sądu I instancji co do charakteru prawnego zapisu o odsetkach umownych w zakresie przekraczającym wysokość dopuszczalnych odsetek – jako sprzeczny z prawem jest on nieważny, co jednak nie wpływa na treść rozstrzygnięcia. Przy wykazaniu pozostałych przesłanek z art. 388 § 1 k.c. okoliczność ta mogłaby ewentualnie skutkować powstaniem roszczenia o obniżenie świadczenia powodów. Przy założeniu istnienia przesłanek wyzysku z art. 388 § 1 k.c., w pierwszej kolejności powodowie powinni zgłosić roszczenie o charakterze wyrównawczym, któremu ustawodawca nadaje wyraźny priorytet, gdyż możliwość zgłoszenia żądania unieważnienia umowy otwiera się dopiero po wykazaniu, że żądania wyrównawcze są nadmiernie utrudnione (niekoniernie niemożliwe do spełnienia) (por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2010 r., V CSK 387/09, LEX nr 677787). Takiego roszczenia powodowie nie sformułowali. Natomiast wobec niewykazania przymusowego położenia powodów i braku ich doświadczenia kwestia powyższa nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na mocy art. 385 k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. W skład kosztów postępowania apelacyjnego należnych pozwanej weszło wynagrodzenie jej pełnomocnika procesowego obliczone zgodnie z § 6 pkt 7 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).